

1. KAPITOLA

Objavovanie života

Moji milovaní,

počas nasledujúcich troch dní budem s vami hovoriť o hľadaní života. Predtým, než začnem hovoriť o jeho objavovaní – počnúc zajtrašším ránom –, musím vám najskôr povedať, že život nie je tým, za čo ho považujeme. Až keď nám je to jasné a vo svojich srdciach pochopíme, že to, čo pokladáme za život, vôbec nie je život, až potom môže začať hľadanie skutočného života.

Ak si niekto myslí, že tma je svetlo, nebude hľadať svetlo. Ak si niekto myslí, že smrť je život, skutočný život mu unikne. Ak to, čo si myslíme a ako to chápeme, je pomýlené, konečný výsledok celého nášho života musí byť tiež pomýlený. Naše hľadanie bude závisieť od nášho pochopenia. Preto prvá vec, ktorú vám chcem povedať, je to, že veľmi málo ľudí naozaj žije. Narodí sa každý a väčšina ľudí si mylne myslí, že pre život sa stačí narodiť. To, čo poznáme ako život, je iba príležitosť objaviť život – nájsť život, alebo nechať si ho ujsť. Vďaka tejto príležitosti môžeme objaviť život, ale môže nám aj uniknúť.

To, čo poznáme ako život, je iba príležitosť, iba možnosť. Je to iba semienko, z ktorého niečo môže, ale aj nemusí, vykvitnúť. Je tiež možné, že to semienko sa nemusí zobudiť, nemusí vyklíčiť. Nemusia z neho vykvitnúť kvety, nemusí priniesť ovocie; oboje je možné.

Dosiaľ semienka života väčšiny ľudí zostávajú jalové. Iba v životoch zopár ľudí vyklíčia, rozvíjajú kvety a prinášajú vôňu. Týchto niekoľko ľudí uctievam a pamätáme si ich. Ale nikdy si nespomenieme na jedno: aj my sme dostali rovnaké semienko, aj my môžeme dosiahnuť presne takú istú vôňu.

Kým niekto, kto vidí ľudí ako Mahávíra, Budha, Kršna a Kristus, nezistí, že je pokorujúce, že aj on má v sebe rovnaké semienko a môže doceliť rovnaký život ako oni, všetko to uctievanie a modlitby sú zbytočné. Je to iba predstieranie, pokrytectvo.

Len preto, aby sme sa vyhli tomuto utrpeniu, aby sme sa vyhli tejto bolesti, urobili sme z Kršnu, Budhu a Mahávíru „svätých“ – zbožstili sme ich. Ak by to boli obyčajní ľudia ako my, boli by sme zahanbení, že sme tiež ľudské bytosti. Ak by boli presne ako my, nebola by žiadna možnosť úniku, nebolo by kam uniknúť. Len, aby sme sa vyhli tomu zahanbeniu, tejto bolesti a utrpeniu, začali sme ich nazývať Boh, syn Boží alebo *tírthankara* a ktovieako ešte. Tým, že ich nazývame Boh, syn Boží alebo *tírthankara*, prisúdili sme im bláznivé veci. Všetci títo ľudia boli presne ako my, boli to obyčajné ľudské bytosti. Ale väčšina ľudských semienok nedokáže vykvitnúť. Iba zopár semienok života kvitne tak dokonale, že sa skrz ne začne prejavovať božské svetlo.

Ak má vôbec náboženstvo nejaký zmysel, tak je to toto: všetky semienka by sa mali stať tým, na čo sú predurčené; to, čo je v nich skryté, by sa malo prejaviť. Kým si neuvedomíme, že smer, ktorým ideme, a to, čo robíme, je úplne pomýlené, nie je možná žiadna revolúcia, nijaká transformácia, nijaký obrat. To je prvá vec, ktorú vám dnes chcem povedať.

To, čo poznáme ako život, nie je nič iné než pomalá a postupná smrť, deň za dňom. Taká dlhá smrť nemôže byť nazývaná životom. Ak človek umiera po sedemdesiatke, proces umierania trvá sedemdesiat rokov. Niekto môže zomrieť po sto rokoch, niekto po päťdesiatke – jednoducho ďalej pokračujeme, potichu považujeme tento zdĺhavý proces umierania za život. Dnes je dĺžka nášho života o deň kratšia, než bola včera a zajtra bude kratšia o ďalší deň. To, čo považujete za pribúdanie veku, je v skutočnosti ubúdanie života. Dni, ktoré oslavujete ako narodeniny, nie sú nič iné než mílniky, ktoré naznačujú, že sa približuje smrť. A potom, čo sme pobiehalí všetkými smermi, nakoniec zistíme, že je tu smrť.

Bežíme všetkými možnými smermi, robíme množstvo opatrení a priprav: urobíme čokoľvek a všetko možné, ale všetko to naše pobiehanie nie je nič iné, než pokus vyhnúť sa smrti. Niekto môže zhromažďovať bohatstvo, niekto iný slávu, niekto prestíž a niekto sa môže pokúšať stať sa vplyvnejším; všetky tieto snahy sú iba vyhýbaním sa jedinému. Aby sme mali nejakú

obranu, bezpečnostné opatrenia, aby sme sa ochránili pred smrťou. Ale všetky tie opatrenia zlyhajú. Smrť jednoducho príde.

To mi pripomína jeden krátky príbeh...

Raz v noci sa damaskému cisárovi snívalo, že stál pod stromom vedľa svojho koňa. Spoza neho vystúpil tmavý tieň a položil mu ruku na plece. Keď sa otočil a obzrel, vystrašilo ho to.

Tieň mu povedal: „Ja som Smrť a zajtra si pre teba prídem, tak sa priprav a uisti sa, že budeš na dohodnutom mieste.“

Cisár sa prebudil a sen sa vytratil, ale bol znepokojený. Hneď ráno povolal všetkých najväčších a najslávnejších astrológov svojho kráľovstva. Zavolať vychýrených učencov, ktorí dokázali vykladať sny a opýtal sa ich: „Čo znamená tento sen? Čo to naznačuje? Včera v noci som vo sne videl tmavý tieň, ktorý mi položil ruku na plece a povedal: „Som Smrť a zajtra si pre teba prídem, tak buď pripravený a uisti sa, že budeš na dohodnutom mieste.“

Nezostávalo veľa času. Mal iba ten deň, pretože Smrť mala prísť v ten večer, pri západe slnka. Astrológovia mu povedali: „Nie je veľa času na premýšľanie. Iba si vezmi najrýchlejšieho koňa a cválaj tak ďaleko, ako dokážeš. Čím ďalej, tým lepšie.“

Zdalo sa, že nie je žiadna iná možnosť. Na čo iné by človek mohol prísť? Bolo to jediné riešenie: mal by odísť tak ďaleko od paláca, ako sa len dá, preč z krajiny. Ako inak by sa mohol zachrániť? Ak by sa vás niekto na to opýtal, čo by ste mu odporučili? Alebo ak by sa niekto na to opýtal mňa, čo iné by som mu mohol povedať? Tí astrológovia mu poradili dobre. Mysel človeka nedokáže veci domyslieť ďalej, nedokáže nájsť lepšie riešenie. Bolo to nesporné: mal by odcváľať preč z paláca, aby sa pred Smrťou zachránil.

Cisárovi nechýbali rýchle kone. Mal tie najlepšie a najrýchlejšie kone. Vyžiadal si jedného z najrýchlejších koní, osedlal ho a začal cváľať. Kôň uháňal veľkou rýchlosťou a keď cisár videl, ako rýchlo uháňa, pomaly, postupne sa začal upokojovať. Prirodzene, nadobudol presvedčenie, že sa dostane čo najďalej, teraz je zachránený.

Hlavné mesto bolo už pomaly ďaleko za ním, jeho krajina bola už ďaleko, mestá a dediny zostali ďaleko za ním. Kôň stále uháňal rovnako rýchlym tempom. Cisár si neodpočinul; ani nejedol, ani sa nenapil vody. Kto by sa

zastavil? Kto by jedol a pil, keď ho naháňa Smrť? A ani koňa nenechal vydýchnuť; ani ho nenapojil. Bolo dôležité odcválať tak ďaleko, ako sa len dá, ešte v ten deň.

Nastalo popoludnie. Kráľ odcválal ďaleko od svojho paláca a bol veľmi šťastný. Až dovtedy bol smutný, ale popoludní si začal pohmkávať piesne. Mal pocit, že teraz sa už dostal dosť ďaleko. Keď nadišiel večer, bol stovky míľ ďaleko.

Práve keď zapadalo slnko, vošiel do neďalekého mangovníkového hája, uviazal svojho koňa a stál pod stromom. Bol úplne pokojný. Práve sa chystal vyjadriť Bohu svoju vďaku, že sa dostal dosť ďaleko, keď sa zrazu jeho pleca dotkla tá istá ruka, ktorú videl minulú noc vo sne. Vyľakal sa. Opatrne sa otočil – a uvidel, že tam stojí ten istý tmavý tieň ako vo sne.

Smrť mu povedala: „Mala som veľké obavy, či sa dokážeš dostať až sem, alebo nie, pretože toto je miesto, kde máš zomrieť. Čudovala som sa, ako by to bolo možné, aby si prešiel takú veľkú vzdialenosť. Ale tvoj kôň je veľmi rýchly a ty si dobrý jazdec. Prišiel si práve včas.“

Nezáleží na tom, ako ďaleko sa nám podarí utiecť, stane sa to. Nezáleží na tom, či ste mali sen, alebo nie. Musí sa to stať: jedného dňa vás smrť nájde na mieste, kde ju máte stretnúť.

Smery, ktorými utekáme, môžu byť rôzne, naše cesty môžu byť odlišné a rýchlosť koní sa môže líšiť – to je možné. Ale nakoniec v tom nebude veľký rozdiel. Jedného dňa, pod nejakým stromom, vám položí ruku na plece. Potom sa ocitnete zoči-voči tomu, pred čím ste utekali. V ten deň budete vystrašení. V skutočnosti ste utekali k tomu, pred čím ste sa pokúšali utiecť. Neexistuje spôsob, ako uniknúť pred smrťou.

Nezáleží na tom, kam bežíme, bežíme iba v ústrety smrti. Samotný beh nás privádza k smrti. Ktokoľvek uteká, nájde smrť. Je možné, že chudobný človek bude utekať veľmi pomaly. Nemá koňa, tak bude utekať bez koňa. Bohatý človek môže utekať na koni a cisár môže utekať na rýchlom koni. Ale nakoniec ľudia bez koňa dospejú na to isté miesto – k smrti – ako ľudia na koňoch. Aké to má potom riešenie? Aká existuje cesta? Čo môžeme urobiť?

Predovšetkým by som vám rád povedal, že čokoľvek robíte, vás jednoducho privedie k smrti. Nie je to nič prekvapivé. Dokonca aj v minulosti,

čokoľvek ľudia robili, priviedlo ich to k smrti. Veľmi málo ľudí jej uniklo. Urobili niečo, aby ju presiahli, čo vy vôbec nerobíte. Akékoľvek prípravy robíte, sú to jednoducho prípravy na smrť. Môžu vám pripadať príjemné, alebo nepríjemné, ale pravdou je: všetky naše prípravy nie sú nič iné než prípravy na smrť. Počas týchto troch dní by som vám rád povedal, aké sú príznaky toho, že sa pripravujete na smrť a tiež to, ako sa môžete pripraviť na život.

Je možné, že hlboko vo vnútri túžite spoznať a objaviť život. V skutočnosti neexistuje ani jeden človek, ktorý netúži nájsť život. A predsa existuje istý druh šialenstva, isté hlboké šialenstvo, ktoré postihlo celé ľudstvo. Keď sa do tohto sveta narodí dieťa, zasväcujeme ho do rovnakého šialenstva. Možno je to prirodzené. Ak by sme to dieťa do sveta neuviedli, zdalo by sa nám, že je bláznivé. V deň, keď Mahávira odišiel z domu, ľudia si mysleli, že je blázon. V deň, keď Budha utiekol z domu, tiež ho považovali za blázna a o Kristovi si tiež mysleli, že je šialený. Celé ľudstvo je šialené, preto vždy, keď sa narodí príčetný človek, považujú ho za blázna.

Možno lepšie pochopíte, čo mám na mysli, keď vám rozpoviem jeden krátky príbeh...

Jedného dňa zavčas ráno prišla do jednej dediny starena, hodila niečo do studne a vyhlásila, že odteraz každý, kto sa z tej studne napije, sa zblázni. V tej dedine boli iba dve studne. Jedna bola na námestí a tá druhá na kráľovskom dvore. Do večera sa celá dedina zbláznila, pretože nemala na výber, ľudia museli piť vodu zo svojej studne. Iba traja ľudia – kráľ, kráľovná a kráľovský radca – sa nenapili vody z dedinskej studne, a to ich uchránilo pred šialenstvom.

Čoskoro sa v dedine rozšírila fáma, že to vyzerá tak, že sa kráľ zbláznil. A je to úplne prirodzené – keď sa zblázni celá dedina, ten, kto nie je blázon, bude určite všetkým ostatným pripadať ako šialenec. Je to jednoduchá matematika. Preto si všetci v dedine začali robiť veľké starosti a boli znepokojení. Bolo medzi nimi pár skvelých mysliteľov. Blázniví ľudia sú zvyčajne veľkými filozofmi. Preto blázon nemá ďaleko od filozofa: filozofi sa často zbláznia a blázni často začnú premýšľať.

Tak aj medzi tými šialenými ľuďmi bolo zopár mysliteľov a zopár politikov. Zhromaždili sa, aby rozhodli, čo by mali urobiť. Uvažovali, že ak

neodstránia kráľa, bude vo všetkom chaos. „Ak je kráľ blázon, kto bude riadiť naše kráľovstvo?“

V ten večer sa zhromaždili pred palácom a vykrikovali slogany, že sa kráľ zbláznil, že sa hlavný radca zbláznil a kráľovná tiež, že teraz nemajú na výber, musia kráľa odvolať.

Kráľ, jeho kráľovná a hlavný radca stáli na streche paláca a zvažovali, čo by mali urobiť. Všetci ich sluhovia a vojaci sa zbláznil tiež; každý sa zbláznil, tak čo teraz s nimi bude?

Kráľ povedal svojmu radcovi: „Rýchlo premýšľaj, čo máme urobiť.“

Radca mu povedal: „Nemáme inú možnosť, musíme sa okamžite napiť vody zo studne v dedine.“

Všetci traja potom povedali ľuďom: „Počkajte chvíľu, pôjdeme nájsť niečo, čo vylieči naše šialenstvo.“

Šli k dedinskej studni a napili sa vody. V tú noc bola v dedine veľká oslava. Ľudia tancovali a spievali – kráľ opäť prišiel k rozumu.

Ľudstvo je postihnuté hlbokým a zásadným šialenstvom a každú novú generáciu detí do toho šialenstva zasväcujeme tiež. Všetky deti, ktoré odmietnu nechať sa zasvätiť, nám budú pripadať vzdorovité. Deti, ktoré sa odmietnu nechať uviesť do toho šialenstva, nám budú pripadať bláznivé. Preto im vnucujeme tú istú cestu, aby sme sa uistili, že sa tiež zblázni.

Vo svete, kde žijeme, je skutočne nebezpečné byť duševne zdravý; duševne zdravý človek musí za svoj zdravý rozum zaplatiť vysokú cenu. Nieкого čaká guľka, niekto iný musí vypiť jed, ďalší musí byť ukrižovaný. V tomto svete plnom bláznivých ľudí nie sú príčetní ľudia tolerovaní. Čím ste šialenejší, tým príťažlivejší sa zdáte byť, pretože to vyzerá, že ste jedným z nás. Zdá sa, že kráčate rovnakou cestou, akou kráčame my.

Preto budem hovoriť o tom, ako sa zbaviť stavu hlbokého šialenstva, ktoré drží ľudstvo v zovretí. Ak sa nepokúsíte nájsť z neho východisko, smrť bude nevyhnutná. Nezáleží na tom, čo robíte, na konci sa vás zmocní smrť – a nemusí to byť vzdialená budúcnosť. Môže vás dostať zajtra, môže prísť už dnes. Môže vás dokonca dosiahnuť práve teraz.

Dnes večer preto premýšľajte a meditujte o tomto: ak čokoľvek, čo urobíte, povedie iba k smrti, aký má potom význam robiť to? Ak čokoľvek, čo robíte, nevedie k nesmrteľnosti, ak sa vaše oči neupierajú k nesmrteľnosti

a ak váš život nesmeruje tam, kde smrť neexistuje, aký má zmysel robiť to? Aký to má význam?

Život je príležitosť. Chvilé, ktoré sme stratili, už jednoducho nemôžeme vrátiť späť. Príležitosť života môžeme využiť mnohými spôsobmi. Náš život sa mení podľa toho, čo robíme, všetko má vplyv. Niektorí ľudia ho využívajú, aby získali bohatstvo. Ale keď sa postavia tvárou v tvár smrti, všetko bohatstvo je im nanič. Niektorí ľudia celý život ťažko pracujú, aby v živote získali slávu a prestíž, využijú príležitosť života len na uspokojenie svojho ega. Ale keď príde čas smrti, celé ich ego, všetka sláva a prestíž sa stávajú bezvýznamnými.

Tak ako potom viete, že ste svoj život nepremárnili? Jediné kritérium je to, že keď sa postavíte tvárou v tvár smrti, nič z toho, čo ste v živote dosiahli, by nemalo byť zbytočné. Keď čelíte smrti, akokoľvek ste využili príležitosť života – na čokoľvek ste svoj život stavili –, jeho zmysluplnosť by mala zostať nedotknutá. Iba to, čo má zmysel aj tvárou v tvár smrti, má skutočne zmysel; všetko ostatné je bezcenné. Zopakujem to: to, čo má stále zmysel, aj keď čelíte smrti, iba to jediné má zmysel a všetko ostatné je bezcenné.

Iba málo ľudí si toto kritérium uvedomuje; iba zopár ľudí to berie do úvahy a osvojí si takýto pohľad. Chcel by som vás požiadať, aby ste uvážili, či ho máte aj vy. Premýšľajte o tomto: čokoľvek zhromažďujem po celý svoj život – nech už to je vzdelanie, informácie, bohatstvo, sebazapieranie, získavanie slávy, písanie románov, maľovanie obrazov alebo spievanie piesní... nakoniec, keď čelím smrti, keď celý môj život podstúpi poslednú skúšku, bude to všetko mať význam, alebo nie?

Ak nie, je lepšie uvedomiť si to ešte dnes. A je lepšie pohybovať sa smerom, kde môžete vytvoriť toľko bohatstva, toľko sily, toľko energie vo svojom bytí, aby ste v čase, keď vás stretne smrť, mali niečo, čo nepodlieha smrti, čo ani smrť nemôže zničiť.

Je to možné. A ak by to nebolo možné, všetky náboženstvá by boli jednoducho nezmyselné a zbytočné. Stalo sa to už predtým, môže sa to stať dokonca aj dnes. Môže sa to prihodiť v živote každého človeka. Ale nespadne to z neba, ani to nemôžete získať ako milodar, ani to nemôžete ukradnúť a nemôžete to získať zadarmo, len preto, že sedíte pri nohách nejakého prebudeného majstra. Nikto vám to nemôže dať; môžete to vytvoriť iba vy.

Môžete to vytvoriť iba vlastným snažením, svojím vlastným životom a odhodlaním, tým, že do toho vložíte všetku svoju energiu.

No, kým máme pocit, že sa nám darí výborne, kým žijeme spôsobom, ktorý nám pripadá správny, nemôžeme urobiť kroky týmto smerom. Niečo si v živote nahovárame, niečo je nesprávne. Musíme si uvedomiť, že tento smer v našom živote nevedie nikam.

Ak chceme zrodiť toto vedomie, musíme zhodnotiť svoj život tak, akoby sme čelili smrti. Jedného dňa to urobíte tak či tak, keď budete stáť tvárou v tvár smrti, ale potom už s tým nemôžete urobiť nič. Ten, kto začne hodnotiť svoj život už predtým, s tým ešte bude môcť niečo urobiť. Potom sa v jeho živote určite niečo stane, nejaká revolúcia zintenzívni jeho život. Preto je nevyhnutné začať ho posudzovať už od dnešného dňa, hodnotiť ho každý deň.

Bernard Shaw raz povedal, že na svete by mali byť súdy, kde by človek každé tri roky musel predstúpiť a dokázať, že tie tri roky jeho života boli zmysluplné. Bol to iba vtip. Bolo by možné mať niekde také súdy? Myslím, že aj keby existovali, boli by s tým ťažkosti. Ako by ste mohli dokázať zmysluplnosť svojho života? Ako by ste dokázali tvrdenie: „Toto je konečný výsledok môjho života, jeho význam a zmysel.“?

Zabudnite na to, také súdy nie sú. Ale každý človek vo svojej mysli potrebuje mať súd svojej vlastnej múdrosti, na ktorý sa dostaví v každej chvíli. Každý deň by mal pred ním stáť a pýtať sa sám seba: „Ako žijem? Stane sa takto niečo podstatné? Získam z toho niečo? Dostanem sa tak niekam? Ukončí to moje neustále utekanie? Odstráni to moje utrpenie? Rozptýli to temnotu? Zničí to smrť“

Keď sa všetky tieto otázky veľmi intenzívne niekomu vynoria v mysli, v jeho živote sa zrodí zbožnosť. Aby vznikla zbožnosť, nestačí čítať posvätné písma. Zrodí sa tak, že neustále hodnotíte svoj život. Musíte ho hodnotiť každý deň; musíte ho hodnotiť v každej chvíli.

Preto vás najskôr chcem požiadať, aby ste o tom premýšľali. Je to základ pre nasledujúce tri dni, keď budem hovoriť o ceste, na ktorej sa môžeme odvrátiť od smrti a pohybovať sa smerom k nesmrteľnosti. Aj vy musíte premýšľať o tom, že by bolo dobré, keby váš život bol nesmrteľný. Tá túžba sa

vo vašej mysli už musela vynoriť, že by bolo dobré vyhnúť sa smrti. Hlboko vnútri si musíte lámať hlavu, ako dosiahnuť nesmrteľnosť.

Kým nebude jasné, že náš súčasný život je úplne bezvýsledný, kým náš súčasný spôsob života, naše vzorce, naše myšlienkové procesy a činnosti v živote neuvidíme ako bezcenné – a neuvedomíme si, že to, čo robíme, je úplne nezmyselné –, dovedty sa v nás nemôže zrodiť skutočná túžba po večnosti. Kým nie sme nepokojní, nervózni, znepokojení nezmyselnosťou toho, čo robíme, ako sa v nás môže vynoriť predstava, myšlienka, že chceme, aby to malo zmysel?

Preto by som vám dnes rád povedal, aby ste sa postavili tvárou v tvár smrti. Všetci sa smrti vyhýbame. Obraciame sa jej chrbtom, ale ten, kto sa obracia smrti chrbtom, žije vo veľkom sebaklame.

Cestoval som počas obdobia dažďov a na chvíľu som musel zastať na brehu horskej rieky. Musel som tam zastaviť auto, pretože rieka sa veľkou silou vylievala z brehov. Za mojím autom boli ešte dve alebo tri iné autá a aj tie museli zastaviť. Nepoznal som človeka v aute za mnou, ale keď videl, že tam sedím sám, prišiel a začal sa so mnou rozprávať. Nenútene sme sa zhovárali, keď sa ma zrazu opýtal: „O čom v živote stojí za to najviac premýšľať?“

Povedal som mu: „Je iba jedna vec, o ktorej stojí za to premýšľať, a tou je smrť.“

Rozprávali sme sa o rôznych veciach. Povedal mi, že sa určite stretneme, keď sa bude vracieť späť. Ja som mu povedal: „Nie je nijaká záruka, že sa stretneme, keď sa vrátiš. Ktovie, možno už nebudem nažive alebo ty nebudeš nažive, možno budeme obaja nažive, ale naše cesty sa nestretnú.“

Vyrozprával som mu krátky príbeh. Nemohol som tušiť, čo sa stane. Kým záplava ustupovala a on mohol odísť, porozprával som mu tento príbeh...

Čínsky cisár sa nahneval na svojho hlavného radcu. Hoci ho cisár nesmierne miloval, uväznil ho a odsúdil na smrť.

V tej krajine bolo zvykom, že vždy, keď niekoho mali obesiť, v deň popravy sa skoro ráno kráľ s tým človekom osobne stretol a splnil mu jeho posledné želanie – ak nejaké mal.